

לקראת שבת | פרשת וארא

זמני יציאת השבת:

י-ם: 17:44 ת"א: 17:45

חיפה: 17:43 באר שבע: 17:46

זמני כניסת השבת:

י-ם: 16:26 ת"א: 16:47

חיפה: 16:35 באר שבע: 16:49

לקראת
שבת

וידבר ה' אל משה ואל אהרן, ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים, להוציא את בני ישראל מארץ מצרים

שמות, פרק 1

ההדרכה החנוכית הראשונה בהיסטוריה

ומהמנהיגות הלאומית אל המנהיגות הביטית. ספר "פלא יעץ"^א מדרר: "מה מתוק מדבש מי שלשונו תדבר דברים רבים, וחכו ממתקים. איש פנה, רוח המקום ורוח הבריות נוחה הימנו, ודבריו נשמעין, ומרבה שלום עם כל אדם ועם אשתו ואנשי ביתו, כי מענה רף משיב חמה. ובפרט בדורות הללו, אינם מקבלים מרות, והרגון לא עלתה בידו אלא רגונותו! בדרך זה יתנהג הרב עם אנשי העיר, ואיש את רעהו, ואב לבנים, והבעל עם אשתו. ואף אם עושים לו דברים קשים ומדברים קשות, הוא יענה בשפה רפה ובמתק שפתים ובפנים שוחקות. וזה כלל גדול, סמא דחי (סם החיים), טוב לשמים וטוב לבריות, טוב לעולם הזה וטוב לעולם הבא, אשרי אנוש יעשה זאת, כי הוא בלי מחזיק ברכה ושלום".

הכל היה מוכן לקראת ההתחלה - הנעת תהליך הוצאת בני ישראל ממצרים. ה' תדרך את משה ואת אהרן, והפסוק מתאר זאת כך: "ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים, להוציא את בני ישראל מארץ מצרים". אנו מבינים שהיה צריך להדריך אותם איך לדבר אל פרעה, אף מה אמר להם ה' בנוגע לבני ישראל? חז"ל חושפים שה' אמר להם: "בני סרבנים הם, רגזנים הם, טרחנים הם. על מנת פן תהיו מקבלים עליכם". בני ישראל במצבם הנוכחי יתנהגו אתכם בצורה לא נעימה, אבל אני דורש מכם בעת, בעת קבלת המנוי לשליחות ההיסטורית, שתקבלו על עצמכם להתנהג בארץ רוח, במאור פנים ובסבלנות.

מקורות והערות

א. בערך "מתיקות" המחבר: רבי אליעזר ב"ר יצחק פאפו, נולד בשנת תקמ"ו (1786) בעיר סרייבו (בוסניה), ונפטר בשנת תקפ"ח (1827) בעיר סיליסטרה (בולגריה).

קצור רוח

נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם
ליצחק ולישקב, ונתתי אתה לכם
מורשה אני ה'."

במקום רוממות רוח ואנגריות של
שמחה ותקנה, התגובה היא של
עיפות, דכדוך ויאוש: "וידבר משה
פן אל בני ישראל ולא שמעו אל
משה מקצור רוח ומעבדה קשה".

אך רוח פרושו הבנה שהחיים
מרכיבים יותר מאשר סקמאות
פשטניות, הבטחות סרק, ופתרונות
קטס. החיים הם תהליכים ולא
תמיד ובהכרח תוצאותיים ומדיים.

החיים מצריכים אך רוח, סבלנות
והבנת התהליך. לכן גם הריון
נמשך תשעה חודשים ולא יום אחד,
חנוך ילדים נמשך לאורך שנים ולא
שנה אחת, וכל תהליך, מדיאטה
ועד חזרה בתשובה, הוא תהליך
ארוך ומרפב, ולא ארוע או מופע חד
פעמי של הוקוס פוקוס.

עם ואדם חפצי חיים - מבינים
ומפנימים היטב את דברי שלמה
המלך בספר משלי: "ארוך אפיים רב
תבונה וקצור רוח מרים אולח".

במילונים השונים, ההסבר לבטוי
'קצור רוח' הוא 'חסר סבלנות'.

ה'מצודת דוד' פרש את המלים
'קצור רוח' - 'הממהר לבעס', ועל
המדה ההפוכה 'ארוך רוח' כתב
רש"י: "המאריך רגזו ואינו ממנהר
לריב".

לאחר 210 שנים במצרים וזאת
כבר את האור בקצה המנהרה.

המכות נחתות על מצרים, פרעה
עומד להשבר. עוד קצת סבלנות,
אמונה וארוך רוח. באויר נשמעת
ומרחפת כבר ההבטחה האלוקית
שהחלה להשמע עוד בימי
אברהם, ועכשו היא מקבלת חזק
ומשנה תקף. לשונות הגאולה כבר
מהדהדות - "לכן אמר לבני ישראל
אני ה' והוצאתי אתכם מתחת
סבלת מצרים והצילתי אתכם
מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע
נטויה ובשפטים גדלים. ולקחתי
אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים,
וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא
אתכם מתחת סבלות מצרים.
והבאתי אתכם אל הארץ אשר

פרשת וארא

אונקלוס

= ומליל יי עם משה ואמר ליה אגא
 זי: ג ואתגלית לי לאברהם ליצחק
 וליעקב באל שדי ושמי זי לא
 הודעית להון: ד ואף אקמית ית
 קנמי עמהון למסן להון ית ארעא
 דקנען ית ארעא תותבתהון
 דאתותבוו בה: ה ואף קנמי שמעי ית
 קבילת בני ישראל די מצראי
 מפלחין בהון ודכירנא ית קימי:
 וכן אמר לבני ישראל אגא זי ואפיק
 תכון מגו דחוק פלחן מצראי
 ואשיב תכון מפלחנהון ואפרוק
 תכון בדרעא מרמא ויבדיעין
 רבדין: וואקריב תכון קנמי לעמא
 ואהיו לכון לאלק ותדעון ארי אגא

= וידבר אלהים אל משה ואמר אליו
 אני יהוה: ג וארא אל אברהם אל-
 יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה
 לא נודעתי להם: ד וגם הקמתי את-
 בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען
 את ארץ מגריהם אשר גרו בה:
 ה וגם אני שמעתי את נאקת בני
 ישראל אשר מצרים מעבדים אתם
 ואזכר את בריתי: ו לכן אמר לבני-
 ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם
 מתחת סבלת מצרים והצילתי אתכם

מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשכמים גדלים: ז ולקחתיו
 אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם

רש"י

והעמדתו בריתי ביני וביניהם. לתת להם את
 ארץ כנען, לאברהם, בפרשת מילה נאמר:
 "אני אל שדי וגו' ונתתי לך ולירעה אתך
 את ארץ מגוריך". ליצחק: "כי לך ולירעה
 אתן את כל הארצות האל והקימתי את
 השבועה אשר נשבעתי לאברהם", ואותה
 שבועה שנשבעתי לאברהם - באל שדי
 אמרתי. ליעקב: "אני אל שדי, פרה ורבה
 וגו' ואת הארץ אשר וגו'", הרי שגדרתי
 להם, ולא קימתי: (ה) וגם אני, כמו שהצבתי
 והעמדתו הברית יש עלי לקים. לפיכך,
 שמעתי את נאקת בני ישראל הנואקים. אשר
 מצרים מעבדים אתם ואזכר, אותו הברית,
 כי ברית בין הבתרים אמרתי לו: "וגם
 את הגוי אשר יעבדו דן אנכי": (ו) לכן,
 על פי אותה השבועה. אמר לבני ישראל
 אני ה', הנאמן בהבטחתי. והוצאתי אתכם,
 כי בן הבטחתי, ואתחייבן יצאו ברכוש
 גדול. סבלת מצרים, טרח משא מצרים:

(ב) וידבר אלהים אל משה, דבר אלו
 משפט על שהקשה לדבר ולומר: "למה
 הרעתי לעם הזה?": ויאמר אליו אני ה',
 נאמן לשלם שך טוב למתהלכים לפני.
 ולא לחנם שלחתיך, כי אם לקים דברי
 שדברתי לאבות הראשונים. ובלשון הזה
 מצינו שהוא נדרש בכמה מקומות "אני ה"
 נאמן להפרע פשהו אומר אצל ענש, כגון:
 "והחללתי את שם אלהיך, אני ה'. וכשהוא
 אומר אצל קיום מצוות, כגון: "ושמרתם
 מצוותי, ועשיתם אותם, אני ה'", נאמן לתן
 שך: (ג) וארא, אל האבות. באל שדי,
 הבטחתי בהבטחות ובלבן אמרתי להם: אני
 אל שדי. ושמי ה' לא נודעתי להם, לא
 הודעתי אין כתיב כאן, אלא לא נודעתי - לא
 נכרתי להם במדה אמיתית שלי, שעליה נקרא
 שמי ה' - נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתי
 ולא קימתי: (ד) וגם הקמתי את בריתי
 וגו', וגם כשנראיתי להם באל שדי הצבתי

המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים:
 והבאתי אתכם אל הארץ אשר
 נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם
 ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם
 מורשה אני יהוה: וידבר משה בן
 אל-בני ישראל ולא שמעו אל-משה
 מקצור רוח ומעבדה קשה: וידבר
 יהוה אל-משה לאמר: בא דבר
 אל-פרעה מלך מצרים וישלח את-
 בני-ישראל מארצו: וידבר משה
 לבני יהוה לאמר הן בני-ישראל לא-שמעו אלי ואיך ישמעני

?? אלהיון דאפיק זתכון מגו דחוק
 פלחן מצרים: וצעיל זתכון לארעא
 די קמימית במימרי למתן זתה
 לאברהם ליצחק וליעקב ואתן זתה
 לכוון יתא אגא: ומליל משה בן
 לבני ישראל ולא קבילו מן משה
 ממעזק רוחא ומפלחא דהנה קשא
 עליהון: פ ומליל ?? עם משה
 למימר: א עול מליל לזת פרעה
 מלקא דמצרים וישלח ית בני ישראל
 מארעיה: ב ומליל משה קדם ??
 למימר הא קני ישראל לא קבילו מני
 ואכדין קבל מני פרעה ואגא קיר

רש"י

"למה הרעתה"? ואין המדרש מתישב אחר
 המקרא מפני כמה דברים: אחת, שלא נאמר:
 ושמי ה' לא שאלו לי. ואם תאמר לא
 הודיעם שפך שמו, הרי תחלה, כשנגלה
 לאברהם בין הבתרים, נאמר: "אני ה'
 אשר הוצאתיך מאור פשדים". ועוד, היאך
 הסמיכה נמשכת בדברים שהוא סומך לכאן:
 "וגם אני שמעתי וגו'", "לכן אמר לבני
 ישראל". לכך אני אומר: יתישב המקרא
 על פשוטו, "דבר דבור על אפניו", והדרש
 תדרש, שנאמר: "הלא זה דברי פאש נאם
 ה', וכפטיש יפוצץ סלע" - מתחלק לכמה
 ניצוצות: (יב) ואיך ישמעני פרעה, זה אחד
 מעשרה קל וחמר שבתורה. ערל שפתים,
 אטום שפתים, וכן כל לשון ערלה אני
 אומר שהוא אטום: "ערלה אגום" - אטומה
 משמע. "ערל-לב" - אטומים מהבין, "שפתה
 גם אמה והערל" - והאטם משכרות כוס
 הקללה (נסח אחר: התרעלה), "ערלת
 בשר" - שהגיד אטום ומכסה בה, "וערלתם
 ערלתו" - עשו לו אטם וכסוי, אסור שבדייל
 בפני אכילתו, "שלוש שנים יהיה לכם

(ח) נשאתי את ידי, הרימותיה להשבע
 בכסא: (ט) ולא שמעו אל משה, לא
 קבלו תנחומין. מקצור רוח, כל מי שהוא
 מצור - רוחו ונשימתו קצרה ואינו יכול
 להאריך בנשימתו. קרוב לענין זה, שמעתי
 בקרשה זו מרבי ברוך בן רבי אליעזר,
 והביא לי ראיה ממקרא זה: "בפעם הזאת
 אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי
 ה'", למדנו, כשהקדוש ברוך הוא מאמן את
 דבריו, אפלו לפרענות מודיע ששמו ה', וכל
 שכן האמנה לטובה. ורבותינו דרשוהו לענין
 של מעלה, שאמר משה: "למה הרעתה?
 אמר לו הקדוש ברוך הוא: תכל על דאכדין
 ולא משתבחין! יש לי להתאוונן על מיתת
 האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם באל
 שדי, ולא אמרו לי: מה שמך, ואתה אמרת:
 "מה שמו מה אמר אליהם"? וגם תקימותי
 וגו', וכשבקש אברהם לקבור את שרה, לא
 מצא קרקע עד ששנה בדימים מרבים, וכן
 ביצחק - ערערו עליו על הבארות אשר חפר,
 וכן ביעקב: "ויקן את חלקת השדה לנטות
 אהלו, ולא הררו אחר מדותי, ואתה אמרת:

אונקלוס

ממלל: פ י ומליל יי עם משה ועם אהרן ופקדונו לנת בני ישראל ולנת פרעה מלכא דמצרים לאפקא ית בני ישראל מארעא דמצרים: ס י אלין רישי בית אכהתהון בני ראובן בוכרא דישראל חנוף ופלוא חצרון וכרמי אלין ורעית ראובן: ט ובני שמעון ימואל וימין ואהר ויכין ויצחר ושאול בר כנעניתא אלין ורעית שמעון: י ואלין שמעה בני לוי ותלדנהון גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי מאה ותלתין ושבע שנין: יי בני גרשון לבני ושמעי לזרעיתהון: יי ובני קהת עמרם ויצהר וחרון וציואל ושני חיי קהת מאה ותלתין ותלת שנין: יי ובני מררי מחלי ומושי אלין ורעית לוי

פרעה ואני ערל שפתים: פ י וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל ואל-פרעה מלך מצרים להוציא את-בני-ישראל מארץ מצרים: ס שני יי אלה ראשי בית אבתם בני ראובן בכר ישראל חנוף ופלוא חצרון וכרמי אלה משפחת ראובן: ט ובני שמעון ימואל וימין ואהר ויכין ויצחר ושאול בן-הכנענית אלה משפחת שמעון: יי ואלה שמות בני-לוי לתלדתם גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי שבע ושלישים

ומאת שנה: יי בני גרשון לבני ושמעי למשפחתם: יי ובני קהת עמרם ויצהר וחרון וציואל ושני חיי קהת שלש ושלישים ומאת שנה: יי ובני מררי מחלי ומושי אלה משפחת הלוי

רש"י

תולדותם מראובן. (בפסיקתא גדולה ראיתי: לפי שקנטרם יעקב אבינו לשלשה שבטים הללו בשעת מותו, חזר הכתוב ויחסם פאן לבדם, לומר שחשובים הם): (טז) ושני חיי לוי וגו', למה נמנו שנותיו של לוי? להודיע כמה ימי השעבוד, שכל זמן שאחד מן השבטים קיים, לא היה שעבוד, שנאמר: "וימת יוסף וכל אחיו", ואחר כך: "ויקם מלך חדש", ולוי האריך ימים על כלם: (יח) ושני חיי קהת ושני חיי עמרם וגו', מחשבון זה אנו למדים על מושב בני ישראל ארבע מאות שנה שאמר הכתוב. שלא בארץ מצרים לבדה היו, אלא מיום שנולד יצחק, שהרי קהת מיוודי מצרים היה. חשב כל שנותיו ושנות עמרם ושמונים של משה, לא תמצאם ד' מאות שנה. והרבה שנים נבלעים

ערלים" - אטום ומכסה ומבדל מלאכלו: (יג) וידבר ה' אל משה ואל אהרן, לפי שאמר משה: "ואני ערל שפתים", צרף לו הקדוש ברוך הוא את אהרן להיות לו לפה ולמליץ. ויצום אל בני ישראל, צום עליהם להנהיגם בנחת ולסבל אותם. ואל פרעה מלך מצרים, צום עליו לחלק לו כבוד בדבריהם, זה מדרשו, ופשוטו: צום על דבר ישראל ועל שליחותו אל פרעה, ודבר הצווי מהו? מפרש בפרשה שנהיה, לאחר סדר היחס, אלא מתוך שהזכיר משה ואהרן, הפסיק הענין ב"אלה ראשי בית אבותם", ללמדנו היאף נולדו משה ואהרן וימי נתיחסו: (יד) אלה ראשי בית אבתם, מתוך שהזקק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן בשביל משה ואהרן, התחיל ליחסם דרך

לְתִלְדָתְהוֹן: כ וַיִּקַּח עִמָּרָם אֶת־יֹכְבֵד
 וְדָתוּ לֹא לְאִשָּׁה וּתְלֵד לֹא אֶת־אֶהְרֹן
 וְאֶת־מֹשֶׁה וּשְׁנֵי חַיֵּי עִמָּרָם שְׁבַע
 וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: כא וּבְנֵי יִצְהָר
 קָרַח וְנַפְגִּי וְזֹכְרִי: כב וּבְנֵי עֲזִיאֵל מִיִּשְׁאֵל
 וְאַלְצָפָן וְסַתְרִי: כג וַיִּקַּח אֶהְרֹן אֶת־
 אֱלִישֶׁבַע בַּת־עַמִּינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לֹא
 לְאִשָּׁה וּתְלֵד לֹא אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהָוָא
 אֶת־אֲלֻעָזָר וְאֶת־אֵיתָמָר: כד וּבְנֵי קָרַח
 אֶסִּיר וְאַלְקָנָה וְאַבְיָאֶסָף אֱלֹה מִשְׁפַּחַת
 הַקְּרָחִי: כה וְאַלְעָזָר בֶּן־אֶהְרֹן לְקַח־לוֹ
 מִבְּנוֹת פּוּטִיאל לֹא לְאִשָּׁה וּתְלֵד לֹא
 אֶת־פִּינְחָס אֱלֹה רֵאשִׁי אַבְוֹת הַלְוִיִּם
 לְמִשְׁפַּחַתָּם: כו הוּא אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר
 אָמַר יְהוָה לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־צִבְאָתָם:
 כז הֵם הַמְדַבְּרִים אֶל־פְּרַעֲה מִלְּד־מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מִמִּצְרַיִם הוּא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן: כח וַיְהִי בַיּוֹם דְּבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם: ס שְׁלִשִׁי כט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה

לתיולדתהון: כ ונסיב עמרם את יוכבד
 אחת אבותיה ליה לאנתו וילידת ליה
 נת אהרן ונת משה ושני חיי עמרם
 מאה ותלתין ושבע שנין: כא ובני
 יצהר קרח ונפגי וזכרי: כב ובני עזיאל
 מישאל ואלצפן וסתר: כג ונסיב
 אהרן את אלישבע בת עמינדב
 אחתיה הנחשון ליה לאנתו וילידת
 ליה נת נדב ונת אביהוא את אלעזר
 ונת איתמר: כד ובני קרח אסיר
 ואלקנה ואביאסף אליו ורצת קרח:
 כה ואלעזר בר אהרן נסיב ליה מבנת
 פוטיאל ליה לאנתו וילידת ליה נת
 פינחס אליו רשי אבתה ליואי
 לורצתהון: כו הוא אהרן ומשה די
 אמר יי להון אפיקו ית בני ישראל
 מארעא דמצרים על חיליהון: כז ונחן
 דמללין עם פרעה מלכא דמצרים
 לאפקא ית בני ישראל ממצרים הוא
 משה ואהרן: כח יהוה קיימא דמליל
 יי עם משה בארעא דמצרים: ס
 ומליל יי עם משה למימר אנא יי

רש"י

לשכטיהם. יש "על" שאינו אלא במקום אות
 אחת: "ועל חרבך תחיה", כמו בתרפך.
 "עמדתם על חרבכם", כמו בתרפכם:
 (כו) הם המדברים וגו', הם שנצטוו, הם
 שקמו: הוא משה ואהרן, הם בשליחותם
 וקצדקתם מתחלה ועד סוף: (כח) ויהי ביום
 דבר וגו', מחבר למקרא שלאחריו:
 (כט) וידבר ה', הוא הדבור עצמו האמור
 למעלה: "בא דבר אל פרעה מלך מצרים",
 אלא מתוך שהפסיק הענין כדי ליחס, חזר
 הענין עליו להתחיל בו. אני ה', כדאי אני

לבנים בשני האבות: (כ) יוכבד דתו, אחת
 אבותיה, בת לוי, אחות קהת: (כג) אחות
 נחשון, מכאן למדנו: הנושא אשה, צריך
 לבדק באחיה: (כד) מבנות פוטיאל, מצרע
 יתרו, שפטם עגלים לעבודת אלילים, ומצרע
 יוסף שפטם ביצרו: (כו) הוא אהרן ומשה,
 אלו שהזכירו למעלה, שילדה יוכבד לעמרם,
 "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה'". יש
 מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות
 שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין
 כאחד. על צבאותם, בצבאותם, כל צבאם

אונקלוס

מלל עם פרעה מלכא דמצרים קת
כל די אנא ממליל עמך: כ ואמר
משה קדם יי קא אנא קירי ממלל
ואכדין קבל מני פרעה: פ ואמר
יי למשה חזי מניתיך רב לפרעה
ואהרן אחוד יחי מתרגמנך: ג אף
תמלל ית כל די אפקדנך ואהרן
אחוד ימלל עם פרעה וישלח ית
בני ישראל מארציה: ד ואנא אקשי
ית לבא דפרעה ואסגיתי ית אתנתי
ונת מופתי בארעא דמצרים: ו ולא
יקבל מנכון פרעה ואמן ית מחת
גברתי במצרים ואפיק ית חילי ית
עמי בני ישראל מארעא דמצרים
דינין וברבין: ז וידעון מצרים
ארי אנא יי פד ארים ית מחת גברתי
על מצרים ואפיק ית בני ישראל
מביניהון: ח ועבד משה ואהרן
קמא דפקיד יי יתהון בן עבדו:

דבר אל־פרעה מלך מצרים את כל־
אשר אני דבר אליך: ל ויאמר משה
לפני יהוה הן אני ערל שפתים ואיך
ישמע אלי פרעה: פ ז א ויאמר יהוה
אל־משה ראה נתתיך אלהים לפרעה
ואהרן אחיך יהיה נביאך: ב אתה תדבר
את כל־אשר אצוּך ואהרן אחיך ידבר
אל־פרעה ושלח את־בני־ישראל
מארצו: ג ואני אקשה את־לב פרעה
והרביתי את־אתני ואת־מופתי בארץ
מצרים: ד ולא־ישמע אלכם פרעה
ונתתי את־ידי במצרים והוצאתי את־
צבאתי את־עמי בני־ישראל מארץ
מצרים בשפטים גדלים: ה וידעו מצרים

כי־אני יהוה בנַטתי את־ידי על־מצרים והוצאתי את־בני־ישראל
מתוכם: ו ויעש משה ואהרן כַּאֲשֶׁר צוּה יהוה אתם בן עשו:

רש"י

מאחר שהרשיע והתרים כנגדי, וגלוי לפני
שאין נחת רוח באמות עובדי כוכבים
לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה
לבו למען הרבות בו אלותי ותכירו את
גבורתי. וכן מדתו של הקדוש ברוך הוא:
מביא פרענות על רשעי עובדי כוכבים, כדי
שישמעו ישראל וייראו, שנאמר: "הכרתי
גוים נשמו פנותם וגו'". "אמרתי אף תיראי
אותי תקחי מוסר", ואף על פי כן בהמש
מכות הראשונות לא נאמר: "ויתזק ה' את
לב פרעה", אלא, "ויתזק לב פרעה". (ועין
ברא"ם שגורס כאן דבור המתחיל: "בלכתך
לשוב" עד כבר שמתים בדרך ויכדלעיל
פרשת שמות בפסוק: "בלכתך לשוב", עין
שם): (ח) את ידי, יד ממש, להכות בהם:

לשלתך ולקמם דברי שליחותי: (ל) ויאמר
משה לפני ה', היא האמירה שאמר למעלה:
"הן בני ישראל לא שמעו אלי", ושנה
הכתוב כאן, ביזן שהפסיק הענין, וכך
היא השטה, כאדם האומר: נחזור על
הראשונות: (א) נתתיך אלהים לפרעה,
שופט ורודה לרדותו במכות ויסורין. יהיה
נביאך, מתרגמו: יחי מתרגמנך. וכן כל
לשון נבואה, אדם המכריז ומשמיע לעם
דברי תוכחות, והוא מגזרת "ניב שפטים",
"גוב חכמה", "ויכל מהתנבאות" דשמואל,
ויבצע"ז קוראין לו פרעדיג"ר: (ב) אתה
תדבר, פעם אחת כל שליחות ושליחות
כפי ששמעת מפי, ואהרן אחיך ימליצנו
ויטעימנו באוני פרעה: (ג) ואני אקשה,

וַיִּמְשָׁה בְּנֵי־שִׁמְוֹנִים שָׁנָה וְאַהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ
 וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה בְּדַבְּרָם אֶל־פְּרַעֲהַ: פ
 רכעי ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
 לֵאמֹר: ט כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פְּרַעֲהַ לֵאמֹר
 תָּנוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאָמַרְתָּ אֶל־אַהֲרֹן קַח
 אֶת־מַטְּךָ וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי־פְרַעֲהַ יְהִי
 לְתַנּוּן: י וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּרַעֲהַ
 וַיַּעֲשׂוּ־כֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיִּשְׁלַךְ
 אֶהֲרֹן אֶת־מַטְּהוּ לִפְנֵי פְרַעֲהַ וּלְפָנָי
 עֲבָדָיו וַיְהִי לְתַנּוּן: יא וַיִּקְרָא גַם־פְּרַעֲהַ
 לַחֲכָמִים וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם־הֵמָּה
 חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלַחְטֵיהֶם כֵּן:
 יב וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִפָּהוּ וַיְהִיו לְתַנּוּנִם
 וַיִּבְלַע מִטְּהַ אֶהֲרֹן אֶת־מַטְּתָם: יג וַיַּחְזֹק
 לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁמַע אֶלֵּהֶם כַּאֲשֶׁר
 דִּבֶּר יְהוָה: ס יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 כָּבֹד לֵב פְּרַעֲהַ מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעָם: טו לָךְ
 אֶל־פְּרַעֲהַ בִּפְקֹד הַגָּה יֵצֵא הַמְּיֹמָה
 וּנְצַבְתָּ לִקְרֹאתוֹ עַל־שַׁפַּת הַיָּר
 וְהַמַּטְּה אֲשֶׁר־נִהְפָד לְנַחַשׁ תִּקַּח בְּיָדְךָ: טז וְאָמַרְתָּ אֵלָיו יְהוָה אֱלֹהֵי
 הָעֲבָרִים שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי בַמִּדְבָר וְהִגַּה
 לֹא־שָׁמַעְתָּ עַד־כֹּה: יז כֹּה אָמַר יְהוָה בְּזֹאת תִּדְעַ כִּי אֲנִי יְהוָה הַגָּה

י וּמֹשֶׁה בֶר תַּמְנֵן שְׁנַיִן וְאַהֲרֹן בֶּר
 תַּמְנֵן וְתַלְתַּת שְׁנַיִן בְּמַלְלוֹתְהוֹן עִם
 פְּרַעֲהַ: פ ס וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן
 לְמִימַר: ט אַרְי יַמְלַל לְתַכּוֹן פְּרַעֲהַ
 לְמִימַר הַבּוּ לְכוּן אָתָּא וְתִימַר לְאַהֲרֹן
 סב ית חוּטְרַךְ וְרַמִּי קָדָם פְּרַעֲהַ יְהִי
 לְתַנּוּן: י ועל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לֹת
 פְּרַעֲהַ וְעַבְדּוֹ כֵּן כְּמֹא דְפַקִּיד יי וְרַמִּי
 אֶהֲרֹן ית חוּטְרַיָּה קָדָם פְּרַעֲהַ וְקָדָם
 עֲבָדוּהִי וְהוּה לְתַנּוּן: יא וְקָרָא אָף
 פְּרַעֲהַ לְחַכְמֵיָא וּלְחַרְשֵׁיָא וְעַבְדּוֹ אָף
 אַנּוּן חַרְשֵׁי מִצְרַיִם בְּלַחְטֵיהוֹן כֵּן:
 יב וְרַמִּי גְבַר חוּטְרַיָּה וְהוּו לְתַנּוּן
 וְבַלַּע חַטְרָא דְאַהֲרֹן ית חַטְרַיָּהוֹן:
 יג וְאַתְפַּךְ לְבָא דְפְרַעֲהַ וְלֹא קַבִּיל
 מִנְהוֹן כְּמֹא דְמַלִּיל יי: ס יד וַאֲמַר יי
 לְמֹשֶׁה אֲתִיבַר (לִישׁוֹן זְקִיר) לְבָא
 דְפְרַעֲהַ סְרִיב לְשַׁלְחָא עַמָּא: ט אֲזִיל
 לֹת פְּרַעֲהַ בְּצַפְרָא הָא נְפִיק לְמִיָּא
 וְתַתְּעַמַד לְקַדְמוּתֵיהָ עַל בִּיף נְהָרָא
 וְחוּטְרָא דְאַתְהַפִּיק לְחַוְיָא תַסַּב
 בְּיָדְךָ: ט וְתִימַר לִיה יי אֶלְקָא
 דִּיהוּדָאִי שְׁלַחְנִי לְתַמְנִי וְתַמְנִי לְמִימַר שְׁלַח
 ית עַמִּי וַיִּפְלַחוּן קְרַמִּי בַמִּדְבָרָא וְהָא
 לֹא קַבִּילְתָּא עַד כְּעוֹן: יז כְּדִנּוּן אָמַר יי
 כְּדָא תִדַּע אַרְי אָנָּא יי הָא אָנָּא מַחִי

רש"י

תרגומו זקיר ולא אתיקר, מפני שהוא שם
 דבר, כמו: "כי כבוד מלך הדיבר": (טו) הגה
 יצא המיטה, לנקביו, שהיה עושה עצמו
 אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשפס
 ויצא לנילוס ועושה שם צרכיו: (טז) עד
 בה, עד הגה, ומדרשו: עד שתשמע ממני
 מכת בכורות שאפתח בה כ"ה: "כזה אמר

(ט) מופת, אות הודיע שיש צרך (צרוף)
 במי ששולח אתכם: לתנין, נחש:
 (יא) בלחטיהם, בלחשיהון, ואין לו דמיון
 במקרא, ויש לדמות לו: "להט החרב
 המתהפכת", דומה שהיא מתהפכת על ידי
 לחש: (יב) ויבלע מטה אהרן, מאחר שחזר
 ונעשה מטה, בלע את כלן: (יד) כבד,

אונקלוס

בְּחֻטְא דִּי בִידֵי עַל מֵאָּ דִּי בְּנִהְרָא
וְיִתְהַפְּכוּן לְדָמָּ: י' וְנִגְוֵי דִּי בְּנִהְרָא
תְּמוֹת וּפְרֵי נִהְרָא וְיִלְאוּן מִצְרָאֵי
לְמִשְׁתֵּי מֵאָּ מִן נִהְרָא: ס' וְאָמַר
י' לְמִשָּׁה אָמַר לְאַהֲרֹן טוֹל חֻטְרֵךְ
וְאַרְיִם יָדֶךָ עַל מֵאָּ דְמִצְרִים עַל
נִהְרֵיהוֹן עַל אֲרִמִּיהוֹן וְעַל אֲגַמְיָהוֹן
וְעַל כָּל בֵּית כְּנִישׁוֹת מִימִיהוֹן וְיִהוֹן
דְּמָא וְיִהִי דְמָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרִים
וּבְכַמְנֵי אָעָא וּבְכַמְנֵי אֲבָנָא: כ' וְעִבְדוּ
כּוֹן מִשָּׁה וְאַהֲרֹן כְּמָא דְפִקְדֵי י' וְ
וְאַרְיִם בְּחֻטְרָא וּמְחָא יָת מֵאָּ דִּי
בְּנִהְרָא לְעִינֵי פְרַעָה וְלְעִינֵי עֲבָדוּהִי
וְאַתְּחַפְּיכוּ כָּל מֵאָּ דִּי בְּנִהְרָא לְדָמָּ:
כ"ו וְנִגְוֵי דִּי בְּנִהְרָא מִיתוּ וּפְרֵי נִהְרָא
וְלֹא יָכִילוּ מִצְרָאֵי לְמִשְׁתֵּי מֵאָּ
מִן נִהְרָא וְהוּהוּ דְמָא בְּכָל אַרְעָא
דְּמִצְרִים: כ"ז וְעִבְדוּ בֵּן חֲרָשֵׁי מִצְרִים
בְּלַחְשִׁיהוֹן וְאַתְּחַפְּי לְבָא דְפְרַעָה
וְלֹא קָבִיל מִנְהוֹן כְּמָא דְמַלִּיל י':
כ"ח וְאַתְּחַפְּי פְרַעָה וְעַל לְבִיתֵיהּ וְלֹא

אֲנֹכִי מִכָּה | בַּמַּטֵּה אֲשֶׁר-בְּיָדִי עַל-
הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וְנִהְפְּכוּ לְדָם:
י' וְהִדְגָה אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר תְּמוֹת וּבְאֵשׁ
הַיָּאֵר וְנִלְאוּ מִצְרִים לְשִׁתּוֹת מַיִם מִן
הַיָּאֵר: ס' וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
אָמַר אֶל-אַהֲרֹן קַח מַטְּעֶךָ וְנִטְהַרְיֶךָ
עַל-מִימֵי מִצְרַיִם עַל-נִהְרָתָם | עַל-
יַאֲרֵיהֶם וְעַל-אֲגַמְיָהֶם וְעַל כָּל-מִקְוֵה
מַיִמֵהֶם וַיְהִי-דָם וְהָיָה דָם בְּכָל-אַרְצָן
מִצְרַיִם וּבְעֵצִים וּבְאֲבָנִים: כ' וַיַּעֲשׂוּ-
כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר | צִוָּה יְהוָה
וַיְרִם בַּמַּטֵּה וַיֵּד אֶת-הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר
לְעִינֵי פְרַעָה וְלְעִינֵי עֲבָדָיו וַיְהַפְּכוּ כָּל-
הַמַּיִם אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר לְדָם: כ"א וְהִדְגָה
אֲשֶׁר-בַּיָּאֵר מִתְּהָ וַיִּבְאֵשׁ הַיָּאֵר וְלֹא-

יָכִלוּ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מַיִם מִן-הַיָּאֵר וַיְהִי הַדָּם בְּכָל-אַרְצָן מִצְרַיִם:
כ"ב וַיַּעֲשׂוּ-כֵן חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִטְיָהֶם וַיַּחְזֹק לִב-פְרַעָה וְלֹא-שָׁמַע
אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: כ"ג וַיִּפֶן פְרַעָה וַיָּבֵא אֶל-בֵּיתוֹ וְלֹא-שָׁת

רש"י

מתבדלים ועולה דרך היארים ומשקה
השדות. אגמיהם, קבוצת מים שאינם נובעין
ואינם מושכין, אלא עומדין במקום אחד
וקורין לו אשטו"ק. בכל ארץ מצרים, אף
במרחצאות ובאמבטאות שבבתים. ובעצים
ובאבנים, מים שבכלי עץ ובכלי אבן:
(כב) בלטיהם, לחש שאומרין אותו בלט
ובחשאי. ורבותינו אמרו: בלטיהם, מעשה
שדים, בלטיהם, מעשה כשפים. ויחזק לב
פרעה, לומר: על ידי מכשפות אתם עושים
כן, תבן אתם מכניסין לעפרים, עיר שקלה
תבן? אף אתם מביאין מכשפות למצרים

ה' פחצות הלילה": (יז) ונהפכו לדם, לפי
שאינן גשמים יורדים במצרים ונילוס עולה
ומשקה את הארץ, ומצרים עובדים לנילוס,
לפיקדן הלקה את יראתם, ואחר כך הלקה
אותם: (יח) ונלאו מצרים, לבקש רפואה למי
היאר, שיהיו ראויין לשמות: (יט) אמר אל
אהרן, לפי שהגן היאר על משה כשגשלה
לתוכו, לפיקדן לא לקה על ידו, לא בדם ולא
בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן. נהרתם, הם
נהרות המושכים בעין הנהרות שלנו.
יאריהם, הם ברכות נגרים העשויות בידי
אדם משפת הנהר לשדות, ונילוס מימיו

לבו גם לזאת: כו ויחפרו כל מצרים
 סביבת היאר מים לשפות כי לא יכלו
 לשות ממימי היאר: כה וימלא שבעת
 ימים אחרי הכות יהוה את היאר: פ
 כו ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה
 ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח
 את עמי ויעבדני: כז ואם מאן אתה
 לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך
 בצפרדעים: כח ושרץ היאר צפרדעים
 ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך
 ועל מטתך ובבית עבדך ובעמך
 ובתנורך ובמשארותיך: כט ובכה
 ובעמך ובכל עבדך ועלו הצפרדעים:
 ח « ויאמר יהוה אל משה אמר אל
 אהרן נטה את ידך במטף עליהנהרות
 על היארים ועלי האגמים והעל את
 הצפרדעים על ארץ מצרים: י ויט אהרן את ידו על מימי מצרים
 ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: יי ויעשו כן החרטמים
 בלטיהם ויעלו את הצפרדעים על ארץ מצרים: יג ויקרא פרעה

שוי לביה אף לדא: יד וחפרו כל
 מצראי סתרנות נהרא מיא למשתי
 ארי לא יכילו למשתי ממא דנהרא:
 יא ואשלם שבעת יומין בתר דמחא
 יי ית נהרא: פ « ויאמר יי למשה עול
 לות פרעה ותימר ליה כדנן אמר יי
 שלח ית עמי ויפלחון קדמי: כז ואם
 סריב את לשלחא הא אנא מחי ית
 כל תחומך בערדעניא: כח וירבי
 נהרא ערדעניא ויסקון ויעלון בביתך
 ובאדרון בית משכבך ועל ערסך
 ובבית עבדך ובעמך ובתנורך
 ובאצותך: כט ויבך ובעמך ויכל
 עבדך יסקון ערדעניא: « ויאמר יי
 למשה אמר לאהרן ארים ית ידך
 בחסךך על נהרא על ארפא ועל
 אגמיא ואסיק ית ערדעניא על ארעא
 דמצרים: יג וארים אהרן ית ידיה על
 מיא דמצראי וסלימת ערדעניא
 וחפת ית ארעא דמצרים: יד ועבדו
 כן חרשאי בלחשיהון ואסיקו ית
 ערדעניא על ארעא דמצרים: יו ויקרא

רש"י

רגליכם, "פן תגף באבן רגלך", "ולאבן
 נגף": (כח) ועלו, מן היאר. בביתך, ואחר
 כך בבית עבדך. הוא התחיל בעצה תחלה:
 "ויאמר אל עמו", וממנו התחילה הפרענות:
 (כט) ובכה ובעמך, בתוך מעיהם נכנסים
 ומקרקרין: (ל) ומעל הצפרדע, צפרדע אחת
 היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים
 נחילים, זהו מדרשו, ופשוטו: יש לומר
 שיריץ הצפרדעים קורא לשון חידות, וכן:
 "ותהי הפנס", הרחישה, פדוליר"א בלע"ז,
 ואף "ומעל הצפרדע", גרינוליר"א בלע"ז:

שכלה כשפים: (כג) גם לזאת, למופת המטה
 שנהפך לתנין ולא לזה של דם: (כח) וימלא,
 מנן שבעת ימים שלא שב היאר לקדמותו,
 שהיתה הפכה משמשת רביע חדש, ושלישה
 חלקים היה מעיד ומתרה בהם: (כו) ואם
 מאן אתה, ואם סרבן אתה. מאן כמו מאן,
 מסרב, אלא כנוי האדם על שם המפעל,
 כמו: שלו ושקט, סר ונעף. נגף את כל
 גבולך, מכה, וכן כל לשון מגפה אינו לשון
 מיתה אלא לשון מכה, וכן: "ונגפו אשה
 הרה", אינו לשון מיתה, וכן: "ויבטרום יתנגפו

אונקלוס

פרעה למשה ולאהרן ולאמר צלו קדם
 ויבדו ערדעניא מני ומעמי ואשלח
 ית עמא ויבדחון קדם יי: ויאמר
 משה לפרעה שאל לך גבורא הב לי
 זמן לאמתי אצלי עלך ועל עבדיך
 ועל עמך לשיצאה ערדעניא מנך
 ומבתיך לחוד בנהרא תשתארן:
 ויאמר למחר ואמר פשתמך בדי
 דתדע ארי לית פיי אלהנא: ויעדון
 ערדעניא מנך ומבתיך ומעבדיך
 ומעמך לחוד בנהרא לשתארן:
 ונפיק משה ואהרן מלות פרעה וצלי
 משה קדם יי על עסק ערדעניא די
 שוי לפרעה: ויעבד יי פשתמא
 דמשה ומיתו ערדעניא מן פתיא מן
 דרתא ומן מקלמא: ויבגשו יתהון
 דגורין דגורין וסריאו על ארעא:
 ויחזא פרעה ארי הות ויחזא
 ויתקור ית לביה ולא קביל מנהון
 כמא דמליל יי: ס: ויאמר יי למשה

למשה ולאהרן ויאמר העתירו אליהוה
 ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלח
 את העם ויזבחו ליהוה: ויאמר משה
 לפרעה התפאר עלי למתי | אעתיר לך
 ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים
 ממך ומבתיך רק ביאר תשארנה:
 ויאמר למחר ויאמר פדבך למען תדע
 כי אין פיהנה אלהינו: חמישי: וסרו
 הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדיך
 ומעמך רק ביאר תשארנה: ויצא משה
 ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל-
 יהוה על דבר הצפרדעים אשר-שם
 לפרעה: ויעש יהוה כדבר משה וימתו
 הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן

השדות: ויצברו אתם חמרים חמרים ותבאש הארץ: וירא פרעה
 כי היתה הרוחה והכבד את-לבו ולא שמע אלהם כאשר דבר
 יהוה: ס: ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-אהרן נטה את-מטף

רש"י

הרבו, ארבה והרביתי, לשון מפעיל, קף
 נאמר: אעתי, העתירו והעמתתי דברים, ואב
 לכלם: העמתם עלי דבריכם, הרביתם:
 (ו) ויאמר למחר, התפלל היום שיצרתו
 למחר: (ח) ויצא ויצעק, מזיד, שיצרתו
 למחר: (י) חמרים חמרים, צבורים צבורים,
 כתרגומו: דגורין, דגורין, גליו: (יא) והכבד
 את-לבו, לשון פעל הוא כמו: "הלוף
 ונסוע", וכן: "והכות את מואב", "וישאלו לו
 באלהים", "הבה ופצע". כאשר דבר ח,
 והיכן דבר? "ולא ישמע אליכם פרעה":
 (יב) אמר אל אהרן, לא היה העפר בראי
 ללקות על ידי משה, לפי שהגן עליו כשהרג
 את המצרי ויטמנהו בחול, ולקח על ידי

(ח) התפאר עלי, כמו "היתפאר הגרן על
 החוצב בו"? משתבח לומר: אני גדול מך,
 ונטי"ר בלע"ז, וכן: "התפאר עלי" - השתבח
 להתחכם ולשאל דבר גדול ולומר שלא אוכל
 לעשותו. למתי אעתיך לך, את אשר אעתיך
 לך היום על הכרת הצפרדעים, למתי תרצה
 שיצרתו, ותראה אם אשלים דברי למועד
 שתקבע לי. אלו נאמר: מתי אעתיך, היה
 משמע מתי אתפלל, עכשו שנאמר: "למתי",
 משמע: אני היום אתפלל עליך שיצרתו
 הצפרדעים לזמן שתקבע לי, אמר לאיזה יום
 תרצה שיצרתו. אעתיך, העתירו והעמתתי,
 ולא נאמר: אעתיך, עתרו ועמתתי, מפני שקל
 לשון עתרו, הרבות פלל הוא, וכאשר נאמר:

והָדָא אֶת־עַפְרָא הָאָרְצָא וְהָיָה לְכַנָּם בְּכָל־
 אֶרֶץ מִצְרַיִם: י' וַיַּעֲשׂוּ־כֵן וַיֵּט אֱהֲרֹן
 אֶת־יָדוֹ בְּמִטְהָלוֹ וַיִּדָּ אֶת־עַפְרָא הָאָרְצָא
 וְתָהִי הַכְּנָם בְּאֲדָם וּבְכַהֲמָה כַּל־עַפְרָא
 הָאָרְצָא הָיָה כְּנָיִם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 י"ד וַיַּעֲשׂוּ־כֵן הַחֲרָטְמִים בְּלִטְיָהֶם
 לְהוֹצִיא אֶת־הַכְּנָיִם וְלֹא יִכְלוּ וְתָהִי
 הַכְּנָם בְּאֲדָם וּבְכַהֲמָה: טו' וַיֹּאמְרוּ
 הַחֲרָטְמִים אֶל־פְּרָעָה אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים
 הוּא וַיַּחֲזֹק לִב־פְּרָעָה וְלֹא־שָׁמַע אֱלֹהִים
 כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: ס' וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה הֲשִׁבֵם בְּפִקְרָךְ וְהִתִּיצַב לִפְנֵי
 פְּרָעָה הַגָּה וּיֵצֵא הַמּוֹמָה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו
 בְּהָ אָמַר יְהוָה שְׁלַח עִמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי: י"ב כִּי
 אִם־אֵינְךָ מְשַׁלַּח אֶת־עַמִּי הַגָּנִי מְשַׁלִּיחַ
 בְּךָ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמֻקֶּיךָ וּבְכַתִּיבָךְ אֶת־
 הָעָרֵב וּמְלֹאוֹ בְּתֵי מִצְרַיִם אֶת־הָעָרֵב
 וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הֵם עָלֶיהָ: י"ג וְהַפְּלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת־אֶרֶץ
 גִּזְשָׁן אֲשֶׁר עִמִּי עַמִּד עָלֶיהָ לְכַלְתִּי הַיּוֹת־שָׁם עָרֵב לְמַעַן תִּדַּע כִּי

אָמַר לְאֶהֱרֹן אָרִים ית חטרה ומחא
 ית עפרא דארעא ויהא לקלמא בכל
 ארעא דמצרים: י' ועבדו כן וארים
 אהרן ית ידיה בכתריה ומחא ית
 עפרא דארעא והות קלמא באנשא
 ובבעריא כל עפרא דארעא הות
 קלמא בכל ארעא דמצרים:
 י"ד ועבדו כן חרשיא בלחשיהון
 לאפקא ית קלמא ולא יכילו והות
 קלמא באנשא ובבעריא: טו' ואמרו
 חרשיא לפרעה הא מתא מן קדם יי
 היא ואתקף לבא דפרעה ולא קביל
 מנהון כמא דמליל יי: ס' ואמר יי
 למשה אקדם בצפרא ואתעתד קדם
 פרעה הא נפק למיא ומימר ליה כדנן
 אמר יי שלח עמי ויפלחון קדמי:
 י"ב ארי אם ליתך משלח ית עמי הא
 אנא משלח בך ובעבדיך ובעמך
 ובכתיף ית ערובא וימלון בתי
 מצרים ית ערובא ואף ארעא דאנן
 עלה: י"ג ואפרש ביומא ההוא ית
 ארעא דגשן דעמי קאים עלה בדיל
 דלא להגוי חמן ערובא בדיל דתדע

רש"י

משחיתים בהם. ויש טעם בדרך באגדה בכל
 מכה ומכה: למה זו ולמה זו? בטקסיסי
 מלחמות מלכים בא עליהם, כסדר מלכות
 כשצרה על עיר: בתחלה מקלקל מעינותיה,
 ואחר כך תוקעין עליהם ומריעין בשופרות
 ליראם ולבהלם, וכן הצפרדעים, מקרקרים
 והומים וכי, כדאיתא במדרש רבי תנחומא:
 (יח) והפליתי, והפרשתי, וכן: "והפלה ה'",
 וכן: "לא נפלאה היא ממך" - לא מבדלת
 ומפרשת היא ממך. לפענ תדע כי אני ה'
 בקרב הארץ, אף על פי ששכינתי בשמים,

אהרן: (יג) ותחי הכנם, הרחישה, פדוליר"א
 בלע"ז: (יד) להוציא את הכננים, לבראתם,
 (נטקה אחרת: ולהוציאם) ממקום אחר:
 ולא יכלו, שאין השד שולט על ברנה
 פחותה מפשעוה: (טו) אצבע אלהים
 היא, מכה זו אינה על ידי כשפים, מאת
 המקום היא. כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה', "ולא ישמע
 אליכם פרעה": (יז) משליח בך, מגרה בך,
 וכן: "ושן־בהמת אשלח כס", לשון שפוי,
 אינציט"ר בלע"ז. אֶת הָעָרֵב, כל מיני חיות
 רעות ונחשים ועקרבים בערבוכינא, והיו

אונקלוס

ארי אָאָאָ יי שְׁלִיט בְּגוֹ אַרְעָא:
 י וְאֲשׁוּי פּוּרְקָן לְעַמִּי וְעַל עַמּוּד אֲזִיתִי
 מִחָא לְמַחֵר יְהֵא אָתָא דְרִין: כ וְעַבְד
 יי בִּן וְאָתָא עֲרוּבָא תְּקִיף לְבֵית פְּרָעָה
 וּלְבֵית עַבְדוּהִי וּבְכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם
 אַתְחַבְּלַת אַרְעָא מִן קֳדָם עֲרוּבָא:
 יא וְקִרְא פְּרָעָה לְמִשָּׁה וּלְאַהֲרֹן וְאָמַר
 אֲזִילוּ דְּבַחוּ קֳדָם אֱלֹהֵכֹן בְּאַרְעָא:
 יב וְאָמַר מִשָּׁה לֹא תִקֵּן לְמַעַבְדַּב בֶּן
 אַרְי בְּעִירָא דְּמִצְרָאִי דְּחֵלִין לִיהַּ מַגִּיהַּ
 אֲנַחְנָא נְסִיבִין לְדְּבַחָא קֳדָם יי אֱלֹהֵנָא
 הָא נְדַבַּח יְת בְּעִירָא דְּמִצְרָאִי דְּחֵלִין
 לִיהַּ וְאֲנִין יְהוּן חֲזֵן חֵלָא יִמְרִין
 לְמַרְמָנָא: יג מְהֵלַךְ תִּלְתָּא יוֹמִין
 גִּזְיִיל בְּמִדְבָּרָא וְנִדְבַח קֳדָם יי אֱלֹהֵנָא
 בְּמָא דְיִמַר לָנָא: יד וְאָמַר פְּרָעָה
 אָנָא אֲשִׁלַּח יְחִזְכּוּ וְתִדְבַחוּן קֳדָם יי
 אֱלֹהֵכֹן בְּמִדְבָּרָא לְחֹד אַרְחֻקָא לֹא
 תִדְרַחְקוּן לְמִזִּיל צִלוּ אֶף עָלֵי: טו וְאָמַר
 מִשָּׁה הָא אָנָא נִפְק מֵעַמּוּד וְאַצְלִי קֳדָם
 יי וְיַעֲדִי עֲרוּבָא מִפְּרָעָה מִעַבְדוּהִי
 וּמַעֲמִיָּה מְתַר לְחֹד לֹא יוֹסֵף פְּרָעָה
 לְשַׁקְרָא בְּדִיל דְּלֹא לְשַׁלְחָא יְת עַמָּא
 לְדְּבַחָא קֳדָם יי: טז וְנִפְק מִשָּׁה מִן
 קֳדָם פְּרָעָה וְצִלִי קֳדָם יי: יז וְעַבְד
 יי כַּפְתָּגָמָא דְּמִשָּׁה וְאַעֲדִי עֲרוּבָא

אָנִי יְהוָה בְּקִרְבַּי הָאָרֶץ: שִׁשׁ י וְשִׁמְתִּי
 פְּדַת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמּוּד לְמַחֵר יְהִיָּה
 הָאֵת הַזֶּה: כ וַיַּעַשׂ יְהוָה כֵּן וַיְבֹא עֲרֹב
 כְּבֹד בֵּיתָהּ פְּרָעָה וּבֵית עַבְדָּיו וּבְכָל־
 אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁחַת הָאָרֶץ מִפְּנֵי
 הָעֲרֹב: כא וַיִּקְרָא פְּרָעָה אֶל־מִשָּׁה
 וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לָכוּ זַבְחוּ לְאֱלֹהֵיכֶם
 בְּאַרְץ: כב וַיֹּאמֶר מִשָּׁה לֹא נִבְוֹן לַעֲשׂוֹת
 כֵּן כִּי תוֹעֵבַת מִצְרַיִם נִזְבַּח לַיהוָה
 אֱלֹהֵינוּ הֵן נִזְבַּח אֶת־תוֹעֵבַת מִצְרַיִם
 לַעֲיִינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלָנוּ: כג דְּרַךְ שְׁלֹשֶׁת
 יָמִים גֵּלַךְ בְּמִדְבָּר וּזְבַחְנוּ לַיהוָה
 אֱלֹהֵינוּ בְּאֲשֶׁר יֹאמַר אֱלֹהֵינוּ: כד וַיֹּאמֶר
 פְּרָעָה אֲנִי אֲשִׁלַּח אֶתְכֶם וּזְבַחְתֶּם
 לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִדְבָּר רַק הִרְחַק
 לֹא־תִרְחִיקוּ לְלֶבֶת הָעֵתִירוּ בְּעַדִּי:
 טו וַיֹּאמֶר מִשָּׁה הִנֵּה אֲנִי יוֹצֵא מֵעַמּוּד
 וְהָעֵתִירְתִּי אֶל־יְהוָה וְסַר הָעֲרֹב מִפְּרָעָה
 מִעַבְדָּיו וּמַעֲמוּ מִחֵר רַק אֶל־יוֹסֵף

פְּרָעָה הַתֵּל לְבִלְתִּי שַׁלַּח אֶת־הָעַם לִזְבַּח לַיהוָה: טז וַיֹּצֵא מִשָּׁה
 מֵעַם פְּרָעָה וַיַּעֲתַר אֶל־יְהוָה: יז וַיַּעַשׂ יְהוָה כְּדִבְרֵי מִשָּׁה וַיִּסַּר הָעֲרֹב

רש"י

שְׁנָאוֹי הוּא לְמִצְרַיִם זְבִיחָה שְׁאֲנוּ זֹבְחִים,
 שְׁהָרִי יִרְאֶתֶם אָנוּ זֹבְחִים. וְלֹא יִסְקְלָנוּ,
 בְּתַמִּיקָה: (כה) הַתֵּל, כְּמוֹ לְהַתֵּל:
 (כו) וַיַּעֲתַר אֶל ה', נִתְאַמֵּץ בְּתַפְלָה, וְכֵן אִם
 בָּא לֹמַר וַיַּעֲתִיר, הִנֵּה יָכוֹל לֹמַר, וּמִשְׁמַע
 וַיִּרְבֶּה בְּתַפְלָה. עֲכָשׁוּ כִּשְׁהוּא אוֹמַר בְּלִשׁוֹן
 וַיַּפְעֵל מִשְׁמַע וַיִּרְבֶּה הַתַּפְּלָל: (כז) וַיִּסַּר
 הָעֲרֹב, וְלֹא מִתּוֹ כְּמוֹ שְׁמִתּוֹ הַצִּפְרָדְעִים,

גִּזְרֵתִי מִתְקַנְמַת בַּתְּחֻמוֹנִים: (ט) וְשִׁמְתִּי
 פְּדַת, שִׁיבְדִיל בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמּוּד: (כ) תִּשְׁחַת
 הָאָרֶץ, נִשְׁחַתָּה הָאָרֶץ, אַתְחַבְּלַת אַרְעָא:
 (כא) זַבְחוּ לְאֱלֹהֵיכֶם בְּאַרְץ, בְּמִקוּמְכֶם וְלֹא
 תִלְכוּ בְּמִדְבָּר: (כב) תוֹעֵבַת מִצְרַיִם, יִרְאֵת
 מִצְרַיִם, כְּמוֹ "וּלְמַלְכֶם תוֹעֵבַת בְּנֵי עַמּוּן",
 וְאַצְלִי וְשִׁדְרָא לְקוּרָא אוֹתָהּ תוֹעֵבָה. וְעוֹד יֵשׁ
 לֹמַר בְּלִשׁוֹן אַחֵר: "תוֹעֵבַת מִצְרַיִם", דְּבַר

מפרעה מעבדו ומעמו לא נשאר
 אַחַד: כח וַיִּכְבַּד פְּרַעֲה אֶת־לְבָו גַּם
 בַּפְּעַם הַזֹּאת וְלֹא שָׁלַח אֶת־הָעַם: פ
 ט « וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֹּא אֶל־
 פְּרַעֲה וּדְבַרְתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה
 אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:
 כ כִּי אִם־מָאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח וְעוֹדָךְ
 מִחֻזֵּק בָּם: ד הֲנֵה יֵד־יְהוָה הַזֶּה
 בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בְּשׂוּדָה בַּסּוּסִים בְּחֻמְרִים
 בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבִצְאָן דָּבָר כְּבֹד מְאֹד:
 ד וְהַפְּלֵה יְהוָה בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וּבֵין
 מִקְנֵה מִצְרַיִם וְלֹא יָמוּת מִכָּל־לִבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל דָּבָר: ה וַיֵּשֶׁם יְהוָה מוֹעֵד
 לֵאמֹר מִחֹר יַעֲשֶׂה יְהוָה הַדָּבָר הַזֶּה
 בְּאַרְצָן: ו וַיַּעַשׂ יְהוָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
 מִמַּחֲרַת וַיָּמָת כָּל מִקְנֵה מִצְרַיִם
 וּמִמִּקְנֵה בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא־מָת אֶחָד:

מפרעה מעבדוהי ומעמיה לא
 אשתאר חד: כח ויכבד פרעה את לבו גם
 בפעם הזאת ולא שלח את העם: פ
 ט « ויאמר יהוה אל משה בא אל
 פרעה ודברת אליו כה אמר יהוה
 אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני:
 כ כי אם מאן אתה לשלח ועודך
 מחזיק בם: ד הנה יד יהוה הזה
 במקנך אשר בשודה בסוסים בחמרים
 בגמלים בבקר וביצאן דבר כבוד מאד:
 ד והפלה יהוה בין מקנה ישראל ובין
 מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני
 ישראל דבר: ה וישם יהוה מועד
 לאמר מחר יעשה יהוה הדבר הזה
 בארץ: ו ויעש יהוה את הדבר הזה
 ממחרת וימת כל מקנה מצרים
 וממקנה בני ישראל לאמת אחד:

ו וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲה וְהֵנִה לֹא־מָת יִשְׂרָאֵל עַד־אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב
 פְּרַעֲה וְלֹא שְׁלַח אֶת־הָעַם: פ ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אֶהְרֹן
 קָחוּ לָכֶם מְלֵא חֲפְנֵיכֶם פִּיחַ בְּבִשָּׁן וּזְרְקוּ מִשֶּׁה הַשְּׂמִימָה לְעֵינֵי
 פְּרַעֲה: ט וְהָיָה לְאַבְקָ עַל כָּל־אַרְצָן מִצְרַיִם וְהָיָה עַל־הָאָדָם

רש"י

והבדיל: (ח) מלא חפניכם, ילוייני"ש
 בלע"ז: פ"ח בבשן, דבר הנפח מן הנחלים
 צמומים הנשרפים בכבשן, ובלע"ז אולב"ש.
 פ"ח, לשון הפחה, שהרומ מפיחן ומפריחן:
 וזרקו משה, וכל דבר הנזרק בכח, אינו נזרק
 אלא בידי אמת. הרי נסים הרבה: אַחַד,
 שהחזיק קמצו של משה מלא חפנים, שלו
 ושל אהרן, ואַחַד, שהלך האבק על כל ארץ

שאם מתו, יהיה להם הנאה בעוונתם:
 (כח) גם בפעם הזאת, אף על פי שאמר:
 "אנכי אשלח אתכם", לא קים הבטחתו:
 (ב) מחזיק בם, אחזו בם, כמו "והחזיקה
 במבש"י": (ג) הנה יד ה' הויה, לשון הוה,
 כי כן יאמר בלשון נקבה על שעבר - היתה,
 ועל העתיד - תהיה, ועל העומד - הויה,
 כמו: עושה, רוצה רוצה: (ד) והפלה,

אונקלוס

על כל ארעא דמצרים ויהי על אנשא ועל בעינא לשיחנא סגי אבעבעין בקל ארעא דמצרים: ונסיכו ית פייחא דאתונא וקמו קדם פרעה וזרק יתיה משה לצית שמיא והוה שיחנא אבעבעין סגי באנשא ובבעינא: " ולא יכילו חרשיא למיקם קדם משה מן קדם שיחנא ארי הוה שיחנא בתרשיא ובכל מצראי: " ותקייף יי ית לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי עם משה: ס " ואמר יי למשה אקדם בצפרא ואתעתד קדם פרעה ותימר ליה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: " ארי בזמנא קדא אנא שלח ית כל מחתי ללבך ובעבדיך ובעמך בדיל דתדע ארי לית דכותי שליט בקל ארעא: " ארי כען קריב קדמי דאשלח פון ית מחת אברתי ואמחי יתך וית עמך כמותא ושיציאת מן ארעא: " וכרם בדיל דא קמתך בדיל לאחזייתך ית חילי וכדיל דהיון משעתך גבורת שמי בקל ארעא: " עד כען את כבישת ביה בעמי בדיל דלא לשלחיותהון:

ועלהבהמה לשחין פרח אבעבעת בכל ארץ מצרים: ויקחו את פיה הכבשן ועמדו לפני פרעה ויזרק אתו משה השמימה ויהי שחין אבעבעת פרח באדם ובבהמה: " ולא יכלו החרטמים לעמוד לפני משה מפני השחין כיהיה השחין בחרטמים ובכל מצרים: " ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה אל משה: ס " ויאמר יהוה אל משה השכם בפקר והתיצב לפני פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני: " כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ: " כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך ואת עמך בדבר ותפחד מן הארץ:

ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ: שבעי " עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם:

רש"י

אצל: "ויקח שש מאות רכב בחור": (יד) את כל מנפתי, למדנו מכאן שפכת בכורות (נסחה אחרת: בצרת) שקולה כנגד כל הפכות: (טו) כי עתה שלחתי את ידי וגו', כי אלו רציתי לשהותה ידי במקנך שהפיתים בדבר, שלחתי והפיתתי אותך ואת עמך עם הבהמות. ותפחד מן הארץ, אבל בעבור זאת העמדתיך וגו': (יז) עודך מסתולל בעמי, פתגמו: כבישת בה בעמי, והוא מגזרת מסלה, דמתרגמינן ארז כבישא,

מצרים: (ט) לשחין פרח אבעבעת, פתגמו: לשיחנא סגי אבעבעין, שעל ידו צומחין קהן בועות. שחין, לשון חמימות, והרבה יש בלשון משה שנה שחונה: (י) באדם ובבהמה, ואם תאמר: מאין היו להם הבהמות, והלא כבר נאמר: "וימת כל מקנה מצרים"? אלא לא נגזרה גזרה, אלא על אותן שבשדות בלבד, שנאמר: "במקנך אשר בשדה ויזרא את דבר ה' הניס את מקנהו אל הבתים". וכן שנויה במקילתא

י"ה הא אָנא מחית מטרא בעדנא הרין
מחר ברדא תקיף לתדא די לא תיה
דכותיה במצרים למן יומא
דאשתכללת ועד קצן: י"ו וקנש שלח
כנוש ית בעירך וית כל די לך בחקלא
כל אנשא ובעירא דאשתכח בחקלא
ולא יתקנש לבימא ויחזות עליהון
ברדא וימתון: כ" דדחיל מפתגמא
דיי מעבדי פרעה כנש ית עבדוהי
ות גיתוהי לכתיא: כ"א ודי לא שוי
לביה לפתגמא דיי שבק ית עבדוהי
ות גיתוהי בחקלא: כ"ב ואמר יי
למשה ארים ית ידך על צית שמאי
ויחי ברדא בכל ארעא דמצראי על
אנשא ועל בעירא ועל כל עסקא
דחקלא בארעא דמצרים: כ"ב וארים
משה ית חטריה על צית שמאי ויי
יתב קליו וברדא ומהלכא אשתא על
ארעא ואמטר יי ברדא על ארעא
דמצרים: כ"ג ותהו ברדא ואשתא
משתלקחת בגו ברדא תקיף לתדא
די לא תהו דכותיה בכל ארעא
דמצרים מעדן דתות לעם: כ"ד ומקא

י"ה הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד
מאד אשר לא היה כמהו במצרים
למנהיגים הוסדה ועדעתה: י"ו ועתה
שלח העו את־מקנך ואת כל־אשר לך
בשדה כל־האדם והבהמה אשר־
ימצא בשדה ולא יאסף הפיתה וירד
עליהם הברד ומתו: כ" הירא את־דבר
יהוה מעבדי פרעה הננים את־עבדיו
ואת־מקנהו אל־הבתים: כ"א ואשר לא־
שם לבו אל־דבר יהוה ויענב את־
עבדיו ואת־מקנהו בשדה: כ"ב ויאמר
יהוה אל־משה נטה את־ידך על־
השמים ויהי ברד בכל־ארץ מצרים
על־האדם ועל־הבהמה ועל כל־עשב
השדה בארץ מצרים: כ"ג ויש משה
את־מטהו על־השמים ויהוה נתן קלת
וברד ותהלך־אש ארצה וימטר יהוה ברד על־ארץ מצרים: כ"ד ויהי
ברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד אשר לא היה כמהו
בכל־ארץ מצרים מאז היתה לגוי: כ"ה ונד הברד בכל־ארץ מצרים

רש"י

במקום היו"ד כמו: הוסדה, הולדה, ויודע,
"ויגלד ליוסף", "בדברים לא יוסר עבד":
(יט) שלח העו, כתרגומו: שלח כנוש, וכן:
"יושבי הגבים העיוו", "העוו בני בנימין".
ולא יאסף הפיתה - לשון הכנסה הוא:
(כ) הננים, הכרית, לשון "ויגס": (כב) על
השמים, לצד השמים, ומדרש אגדה: הגביהו
הקדוש ברוד הוא למשה למעלה מן
השמים: (כד) מתלקחת בתוך הברד, גס
בתוך גס: האש והברד מערבין, והברד,
מים הוא, ולעשות רצון קונם, עשו שלום

ובלע"ז קלקי"ר. וכבר פרשתי בסוף "ויהי
מקץ": כל תיבה שתחלת יסודה סמ"ך והיא
באה לדבר בלשון מתפעל, נותן התי"ו של
שמוש באמצע אותיות של עקר בגון זו
ובגון: "ויסתבל החנב" מגזרת סבל, "כי
תשטרר עלינו" מגזרת שר ונגיד, וכן משתבל
הוית: (יח) בעת מחר, בעת הזאת למחר.
שרט לו שריטה בכחל: למחר, כשתגיע
חמה לכאן ירד הברד. הוסדה, שגת־סדה,
וכל תיבה שתחלת יסודה יו"ה, כגון: יסד,
לד, ידע, יסר, כשהיא מתפעלת, תבא התי"ו

אונקלוס

בָּרְדָא בְּכָל אַרְעָא דְמַצְרַיִם יָת כָּל דִּי
בְּחֻקְלָא מֵאִנְשָׁא וְעַד בְּעִידָא וְיָת כָּל
עֶסְבָּא דְחֻקְלָא מִחַא בְּרְדָא וְיָת כָּל
אֵילָן דְּבִחֻקְלָא תָּבֵר: ^ט לַחֹד בְּאַרְעָא
דְּגִשׁוּן דִּי תַמָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָוּא
בְּרְדָא: ^י וְשִׁלַּח פְּרַעַה וַיִּקְרָא לַמֶּשֶׁה
וְלֹא־הָרִן וְאָמַר לַהוֹן חֲבִית זְמַנָּא הִדָּא
יְי וְכִפָּה וְאָנָּא וְעַמִּי חֲבִינ: ^{יב} צִלו
קָדָם יְי וְסִגִּי קְרַמֹּהִי רִוּחַ דְּלֹא יְהוֹן
עֲלֵנָּא קִלְיִן דְּלוֹט כְּאֵלִינ מִן קָדָם יְי
וּבְרְדָא וְאִשְׁלַח יִתְכוּן וְלֹא תוֹסְפוּן
לְאַתְעֵבְבָא: ^{יג} וְאָמַר לִיה מִשֶּׁה
כְּמִקְּי מִן קְרַמָּא אָפְרוּשׁ יְדֵי בְּצִלו
קָדָם יְי קִלְיָא יִתְמַנְעוּן וּבְרְדָא לֹא יִהִי
עוֹד בְּדִיל דְּתַדַּע אַרְי דִּי אַרְעָא:
ל וְאַתְּ וְעַבְדֵּיךָ יִדְעָנָא אַרְי עַד כְּעַן לֹא
אִתְקַנְעָתוּן מִן קָדָם יְי אֱלֹהִים:
^{יא} וְכִתְנָא וְסַעֲרֵי לְקוֹ אַרְי סַעֲרֵנָּא
אִבִּיבִין וְכִתְנָא בְּעוֹלִין: ^{יב} וְחֻטְאָה
וְכִנְתִּיא לֹא לְקוֹ אַרְי אִפִּילְתָּא אָנוּן:
^{יג} וְנִפְק מִשֶּׁה מִלּוֹת פְּרַעַה יָת קְרַמָּא

את כל אשר בשדה מאדם ועד
בהמה ואת כל עשב השדה הבה
הברד ואת כל עץ השדה שפר: ^ט וכן
בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא
היה ברד: ^י וישלח פרעה ויקרא
למשה ולאהרן ויאמר אליהם חטאתי
הפעם יהוה הצדיק ואני ועמי
הרשעים: ^{יב} העתירו אליהוה ורב
מהית קלת אלהים וברד ואשלחה
אתכם ולא תספון לעמוד: ^{יג} ויאמר
אלו משה בצאתי את העיר אפרש
את כפי אליהוה הקלות יחדלון
והברד לא יהיה עוד למען תדע כי
ליהוה הארץ: ^ל ואתה ועבדיך ידעתי
כי טרם תיראון מפני יהוה אלהים:

א והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל:
ב והחטה והכסמת לא נפו כי אפילת הנה: ^{מפסד} ג ויצא משה

רש"י

אלא הנו"ן שרש בתיבה, והרי הוא מגזרת
"ושפו עצמותיו". כי השערה אביב, כבר
בכרה ועומדת בקש"ה ונשתברו ונפלו, וכן
הפשתה גדלה כבר והקשה לעמד בגבעוליה.
השערה אביב, עמדה באביב, לשון "באבי
הנחל": (לב) כי אפילת הנה, מאחרות,
ועדן היו רכות ויכולות לעמד בפני קשה.
ואף על פי שנאמר: "ואת כל עשב השדה
הבה הברד", יש לפרש פשוטו של מקרא
בעשבים העומדים בקלקס הראויים ללקות
בברד. ומדרש רבי תנחומא יש מרבותינו
שנחלקו על זאת ודרשו: "כי אפילת" - פלאי
פלאות נעשו להם שלא לקר:

ביניהם: (כח) ורב, די לו במה שהוריד כבר:
(כט) בצאתי את העיר, מן העיר, אבל בתוך
העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה
גלולים: (ל) טרם תיראון, עדן לא תיראון,
וכן כל טרם שבמקרא - עדן לא הוא, ואינו
לשון קדם כמו: "טרם ישכבו" - עד לא
שכיבו, "טרם יצמח" - עד לא צמח, אף זה
כן הוא: ידעתי כי עדן אינכם יראים,
ומשתהיה הרוחה מעמדו בקלקולכם:
(לא) והפשתה והשערה נכתה, נשברה
לשון: "פרעה נכה", ונאם, וכן לא נפו, ולא
יתכן לפרשו לשון הכאה, שאין נו"ן במקום
ה"א לפרש נכתה כמו הכתה, נכו, כמו הכו,

אונקלוס

וּפְרַשׁ יְהוּדֵי בְצִלוֹ קָדָם וְיִתְמַנְעוּן
קָלִיא וּבְרָדָא וּמְטָרָא דְהוּנָה נְחִית לֹא
מְטָא עַל אֲרָעָא : י' וְחֻזָּא פְרֵעָה אַרְי
אֲתַמְנַע מְטָרָא וּבְרָדָא וְקָלִיא וְאוֹסְפָא
לְמַחְטֵי וְיִקְרִיהַ לְלַבִּיחַ הוּא
וְעַבְדוּהִי : י"ב וְאֲתַמְקָא לְבָא דְפְרֵעָה
וְלֹא שִׁלַּח יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דִּי
מַלְלִיל י' בִּידָא דְמִשְׁהָ : פ פ פ

מֵעַם פְּרֵעָה אֶת־הָעִיר וַיִּפְרֹשׁ כַּפָּיו
אֶל־יְהוָה וַיַּחְדְּלוּ הַקְּלֹט וַהֲפָרְדּוּ וּמְטָר
לֹא־נָתַד אֲרָעָה : י' וַיֵּרָא פְרֵעָה כִּי־חָדַל
הַמְטָר וַהֲפָרְדּוּ וַהֲקַלְתָּ וַיִּסַּף לְחִמָּא
וַיַּכְבֵּד לִבּוֹ הוּא וְעַבְדָּיו : י"ב וַיַּחְזֹק
לֵב פְּרֵעָה וְלֹא שִׁלַּח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה : פ פ פ

רש"י

לג) לֹא נָתַד, לֹא הִגִּיעַ, וְאֵף אִתְּמַן שְׁקִינ
בְּאוּרֵי, לֹא הִגִּיעוּ לְאֶרֶץ, וְדוּמָה לוֹ : וְתַתְּמַד
עַל־יָנוּ הָאֵלֶּה וְהַשְּׁבוּעָה" דְעֻזְרָא, וּמַגִּיעַ
עַל־יָנוּ. וּמִנַּחֵם בֶּן סִרוּק חֲבָרוֹ בְּחֶלֶק "כְּהַתְּמַד
כֶּסֶף" לְשׁוֹן יִצְיָקָת מִתְּכַת, וְרוּחָה אֲנִי
אֵת דְּכָרְיוֹ כְּפִתְרוּמוֹ : "וַיִּצְק" וְאֲתַתִּיד לְצִקָּת
לְאֲתַבָּא, אֵף זֶה : "לֹא נָתַד לְאֶרֶץ", לֹא
הִצַּק לְאֶרֶץ :

לג) לֹא נָתַד, לֹא הִגִּיעַ, וְאֵף אִתְּמַן שְׁקִינ
בְּאוּרֵי, לֹא הִגִּיעוּ לְאֶרֶץ, וְדוּמָה לוֹ : וְתַתְּמַד
עַל־יָנוּ הָאֵלֶּה וְהַשְּׁבוּעָה" דְעֻזְרָא, וּמַגִּיעַ
עַל־יָנוּ. וּמִנַּחֵם בֶּן סִרוּק חֲבָרוֹ בְּחֶלֶק "כְּהַתְּמַד
כֶּסֶף" לְשׁוֹן יִצְיָקָת מִתְּכַת, וְרוּחָה אֲנִי
אֵת דְּכָרְיוֹ כְּפִתְרוּמוֹ : "וַיִּצְק" וְאֲתַתִּיד לְצִקָּת
לְאֲתַבָּא, אֵף זֶה : "לֹא נָתַד לְאֶרֶץ", לֹא
הִצַּק לְאֶרֶץ :

הַפְּטָרָה וְאֵרָא (יְחֻזְקָל כַּת, כַּה - כַּמ, א - כַּא)

כ" כַּה־אָמַר אֲדִנִּי יְהוָה בְּקַבְצֵי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר נִפְצְוּ כִּם
וְנִקְדַּשְׁתִּי כִּם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם וַיִּשְׁבּוּ עַל־אֲדָמְתֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לְעַקְבִּי :
כ" וַיִּשְׁבּוּ עֲלֵיהֶם לְכַמֵּחַ וּבְנֵי בָתִּים וְנִמְטְעוּ כְרָמִים וַיִּשְׁבּוּ לְכַמֵּחַ בַּעֲשׂוֹתֵי
שְׁפָטִים בְּכָל הַשָּׂאמַיִם אַתֶּם מִסְּכִיבוֹתֶם וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם :
כ"א « בַּשָּׁנָה הַעֲשִׂירִית בַּעֲשָׂרֵי בַשָּׁנִים עֲשֶׂר לַחֲדָשׁ הִיָּה דְבַר־יְהוָה אֵלַי
לֵאמֹר : כ' בְּנֵי־אֲדָם שִׁים פְּנִידָא עַל־פְּרֵעָה מְלָדִי מִצְרַיִם וְהִנְבֵּא עֲלָיו
וְעַל־מִצְרַיִם בְּלָה : ד' דִּבֶּר וְאִמְרַת כַּה־אָמַר אֲדִנִּי יְהוָה הִנְנִי עֹלִיד פְּרֵעָה
מְלָד־מִצְרַיִם הַתַּנִּים הַגְּדוֹל הַרְבִּיץ בְּתוֹךְ יִאֲרֵי אֲשֶׁר אָמַר לִי יִאֲרֵי וְאֲנִי
עֲשִׂיתִנִּי : ה' וְנָתַתִּי חֲחִים חֲחִים בְּלַחְיָדָא וְהִדְבַקְתִּי דְגַת־יִאֲרֵיד בְּקַשְׁקַשְׁתִּיד
וְהִעֲלִיתִיד מִתּוֹךְ יִאֲרֵיד וְאֵת כְּלִדְגַת יִאֲרֵיד בְּקַשְׁקַשְׁתִּיד תִּדְבַק :
ו' וְנִמְשַׁתִּיד הַמְדַבְּרָה אוֹתִיד וְאֵת כְּלִדְגַת יִאֲרֵיד עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל לֹא
תֶאֱסַף וְלֹא תִקְבֹּץ לַחֲיַת הָאֶרֶץ וְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם נִתְּתִיד לְאֲכֹלָהּ : ו' וַיִּדְעוּ
כָּל־יִשְׁבֵי מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה יַעַן הָיוֹתֶם מִשְׁעַנְתִּי קִנְיָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל :
ז' בְּתַפְשֵׁם בְּךָ בַּכֶּף כַּכֶּף כַּכֶּף תִּרְוִץ וּבְקַעֲתָ לָהֶם כְּלִפְתָּהּ וּבַהֲשַׁעְנֶם עֲלִיד
תִּשְׁבֵּר וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם בְּלִמְתַּנִּים : ח' לָכֵן כַּה אָמַר אֲדִנִּי יְהוָה הִנְנִי מִבִּיא
עֲלִיד חֶרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֶּךָ אָדָם וּבַהֲמָה : ט' וְהִתִּיהָ אֶרֶץ־מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה
וְחֲרָפָה וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה יַעַן אָמַר יִאֲרֵ לִי וְאֲנִי עֲשִׂיתִי : י' לָכֵן הִנְנִי אֲלִיד
וְאֶל־יִאֲרֵיד וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם לְחֲרָבוֹת חֶרֶב שְׁמָמָה מִמְּגִדֵל סוּנָה

וְעַד-גָּבֹל בּוֹשׁ: ^א לֹא תַעֲבֹר-בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל בַּהֲמָה לֹא תַעֲבֹר-בָּהּ וְלֹא תֵשֶׁב אַרְבָּעִים שָׁנָה: ^ב וְנָתַתִּי אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂמֵמָה בְּתוֹךְ אַרְצוֹת נִשְׁמֹטוֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מְחֻרְבוֹת תִּהְיֶינָה שְׂמֵמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה וְהַפְצֵתִי אֶת-מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וְזֵרִיתִים בְּאַרְצוֹת: ^ג כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֶלֶךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקִבֵּץ אֶת-מִצְרַיִם מִזֵּה עַמִּים אֲשֶׁר-נִפְצְאוּ שָׁמָּה: ^ד וְשִׁבַּתִּי אֶת-שְׁבוֹת מִצְרַיִם וְהִשְׁבַּתִּי אֹתָם אֶרֶץ פְּתוּרִים עַל-אֶרֶץ מְבוֹרָתָם וְהָיוּ שָׁם מַמְלָכָה שְׂפֵלָה: ^ה מִזֵּה-מַמְלָכוֹת תִּהְיֶה שְׂפֵלָה וְלֹא-תִתְנַשֵּׂא עוֹד עַל-הַגּוֹיִם וְהַמַּעֲטָתִים לְבַלְתִּי רְדוֹת בְּגוֹיִם: ^ו וְלֹא יִהְיֶה-עוֹד לְבַיִת יִשְׂרָאֵל לְמִבְטָח מִזְכִּיר עוֹן בְּפָנֹתָם אַחֲרֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יְהוִה: ^ז וַיְהִי בַעֲשָׂרִים וְשֵׁבַע שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַזֶּה דִּבְרַיְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^ח בְּנֵי-אָדָם נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ-כַּּבְּל הֶעֱבִיד אֶת-חֵילוֹ עֲבָדָה גְּדוּלָה אֶל-צֹר כֹּל-רֹאשׁ מִקְרָח וְכָל-כֶּתֶף מְרוּטָה וְשֹׁכֵר לֹא-הָיָה לוֹ וְלִחְיָלוֹ מִצֹּר עַל-הָעֲבָדָה אֲשֶׁר-עָבַד עָלֶיהָ: ^ט לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַנְּנִי נָתַן לְנְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ-כַּבְּל אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנִשְׂא הַמְּנִיָּה וְשָׁלַל שְׁלָלָה וּבִזּוֹ בָּיָה וְהִיתָה שֹׁכֵר לִחְיָלוֹ: ^י פְּעַלְתוּ אֲשֶׁר-עָבַד כֹּה נָתַתִּי לוֹ אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נֹאֵם אֲדֹנָי יְהוִה: ^{יא} בַּיּוֹם הַזֶּה אֲצַמִּיחַ קֶרֶן לְבַיִת יִשְׂרָאֵל וְלֶךְ אֲתָן פְּתֻחוֹן-פֶּה בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוִה: